

Rotterdams Klimaatakkoord

**Doe mee
met de
Energieswitch**

 Energieswitch
Rotterdamse Klimaat Alliantie

www.energieswitch010.nl

Inhoud

Voorwoord	4
Inleiding	6
Facts & figures	8
Haven en industrie	10
Gebouwde omgeving	16
Mobiliteit	24
Schone energie	30
Consumptie	36
Deelnemende partijen	42

+ Voorwoord

Drie op de vier Rotterdammers maken zich zorgen over de gevolgen van klimaatverandering. Dat aantal is in de afgelopen jaren gestaag toegenomen, zo blijkt uit de Omnibusenquête 2019. Rotterdammers maken zich vooral zorgen over de zeespiegelstijging en de gevolgen van klimaatverandering voor planten en dieren.

Dat is niet verwonderlijk. Rotterdam ligt midden in een rivierdelta en is daarom relatief kwetsbaar voor klimaatverandering. De eerste effecten van een veranderend klimaat zijn bovendien al merkbaar in de vorm van heftigere regenbuien en langere periodes van droogte.

Daar komt bij dat Rotterdam op dit moment meer dan gemiddeld bijdraagt aan de uitstoot van broeikasgassen. Ruim 20% van de landelijke CO₂-uitstoot komt uit onze gemeente, vooral uit het havengebied.

Voor het stadsbestuur reden om van de aanpak van klimaatverandering topprioriteit te maken. De energietransitie is speerpunt in het coalitieprogramma 'Nieuwe Energie voor Rotterdam' en de gemeenteraad

onderschreef begin dit jaar in het Raadsakkoord Energietransitie volmondig de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs.

Als gemeente zijn we ons er volledig van bewust dat we de energietransitie niet in ons eentje kunnen realiseren. Daarom zijn we begin dit jaar de Rotterdamse Klimaatalliance gestart, een samenwerkingsverband met meer dan 100 bedrijven en maatschappelijke organisaties met als belangrijkste opdracht een Rotterdams Klimaatakkoord te schrijven.

In het afgelopen jaar hebben tijdens meer dan 50 bijeenkomsten meer dan 1000 Rotterdammers onder leiding van de vijf voorzitters van de Rotterdamse klimaattafels geschreven aan het Rotterdamse Klimaatakkoord. Het resultaat is een prestatie waar alle betrokkenen trots op mogen zijn. Met bijna vijftig klimaatdeals wordt concreet invulling gegeven aan de ambitie om Rotterdam van de meest vervuilde stad van Nederland te veranderen in de koploper duurzaamheid. De CO₂-uitstoot buigen we om van een jaarlijkse stijging in een scherpe daling.

Met de plannen uit het akkoord zorgen we er niet alleen voor dat we de CO₂-uitstoot in de komende 10 jaar halveren, maar ook dat we de energietransitie inzetten als vliegwiel voor nieuwe bedrijvigheid en extra banen. We bouwen hiermee samen aan een groene en gezonde stad en een toekomstgerichte haven. De energietransitie zetten we bovendien hand in hand in om energiearmoede en vervoersarmoede tegen te gaan.

Het Rotterdamse Klimaatakkoord is het resultaat van een jaar hard werken. Het is echter niet het eindpunt van een proces, maar eerder het beginpunt van een nieuw tijdperk. We staan aan het begin van een ingrijpende transitie van samenleving en economie die we in de komende tien jaar met elkaar gaan gaan realiseren. De energieswitch is begonnen!

Arno Bonte
Wethouder Duurzaamheid, Luchtkwaliteit en Energietransitie

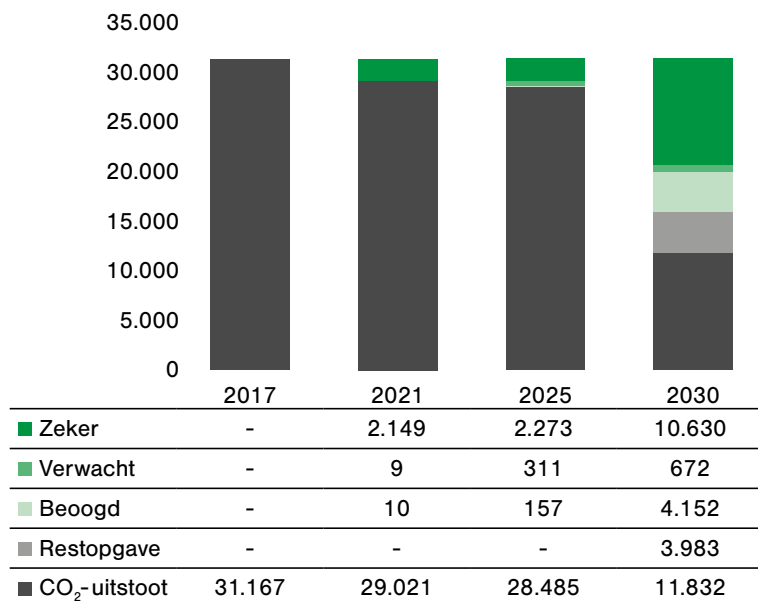
+ Inleiding

Het Rotterdamse Klimaatakkoord is gereed. De vijf klimaattafels hebben samen 49 klimaatdeals opgesteld met concrete maatregelen die zorgen voor een halvering van de CO₂-uitstoot in de komende 10 jaar.

Met de klimaatdeals wordt de Rotterdamse doelstelling gerealiseerd om binnen vier jaar een trendbreuk te realiseren in de CO₂-uitstoot: van een jaarlijkse stijging naar een scherpe daling. Als alle plannen worden gerealiseerd is de CO₂-uitstoot in 2030 met 49,6% procent gereduceerd t.o.v. 2017.

De ambitie van Rotterdam is nog groter, namelijk om in 2030 de CO₂-uitstoot onder de 12.000 kton te brengen. Om die ambitie te kunnen realiseren is nog meer nodig. Een stevigere hulp van de Rijksoverheid is daarbij essentieel. Duidelijkheid over de CO₂-heffing, een goede warmtewet en verschoning van transport zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden.

Effectgrafiek Rotterdams Klimaatakkoord

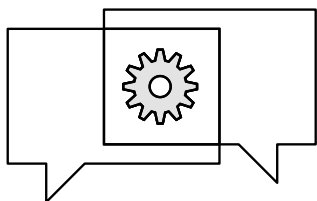

Cijfers in kiloton CO₂

Facts & Figures

5 klimaatafels

Meer dan 50 bijeenkomsten

Meer dan 100 bedrijven en organisaties

Meer dan 1.000 Rotterdammers

49 klimaatdeals

Trendbreuk:
binnen 4 jaar van stijging
naar daling CO₂-uitstoot

49% CO₂-reductie in 2030

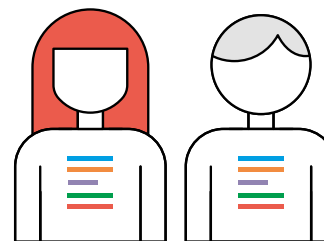
Nieuwe duurzame bedrijvigheid

Extra banen

Aanpak energiearmoede

Verminderen vervoersarmoede

Schone lucht

Bewoners

Ondernemers

VVE's

Scholieren

Studenten

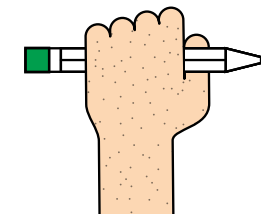
Professionals

Wetenschappers

Raadsleden

Gebiedscommissies

Wijkraden

Energieswitch010.nl

Energieswitch-bijeenkomsten

Klimaascafé's

Conferenties

MKB-borrel

Scholierendebat

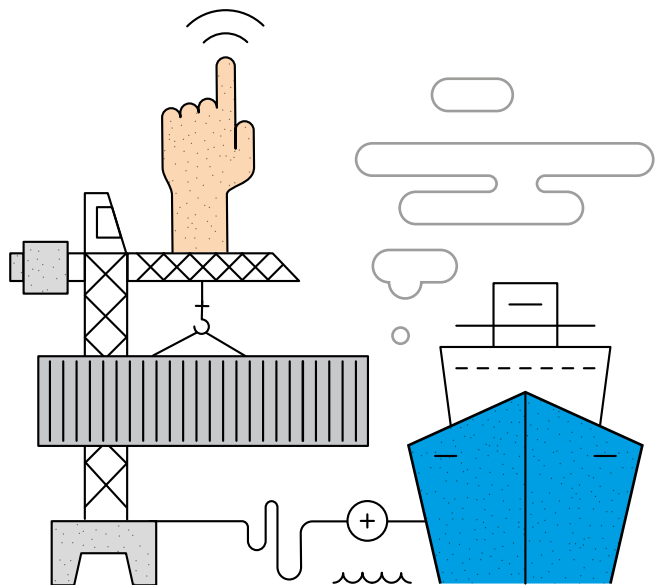
Stadsmakerscongres

Klimaatoproepbijeenkomsten

Energy Port Conferentie

Expertmeetings

+ Haven en industrie

We maken van Rotterdam graag de duurzaamste haven van de wereld en daar doen we heel veel voor! De klimaattafel Haven en Industrie is breed samengesteld met daarin, het Havenbedrijf Rotterdam, energiebedrijven, de provincie Zuid-Holland en de gemeente, bedrijven van het Haven Industrieel Complex van Rotterdam, energie (infra)bedrijven, andere overheden, kennisinstellingen, de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland en de Omgevingsdienst DCMR. Eerder hebben we in het Nationaal Klimaatakkoord een gezamenlijk plan ontwikkeld. Daar bouwen we verder op voort.

De eerste stap: we beginnen met efficiencymaatregelen. Restwarmte wordt gebruikt om woningen, bedrijfsgebouwen en kassen te verwarmen. CO₂ wordt afgevangen en opgeslagen onder de Noordzee. De tweede stap is het veranderen van het energiesysteem. Veel processen in de industrie hebben hoge temperaturen nodig. Daar is betaalbare elektriciteit voor nodig uit duurzame bronnen als zon, wind en water. En de derde: de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen. De opgave is enorm, maar dat geldt ook voor de kansen voor het creëren van een nieuwe economie, met veel werkgelegenheid en een stevige concurrentiepositie voor Rotterdam.

“De regio Rotterdam heeft een forse toegevoegde waarde voor de landelijke economie. Het haven- en industrie cluster is de vestigingsplaats van vele internationale bedrijven, biedt direct en indirect werk aan bijna 400.000 mensen, bedient een groot achterland en groeit nog altijd aan innovatiekracht.

Het ontwikkelen van een klimaataanpak die broeikasgassen drastisch terugschroeft en tegelijkertijd de waarde van dit gebied overeind houdt, is een lastig vraagstuk. De klimaattafel Haven en Industrie kon denkwerk van de regionale industriewerkgroep voor het nationale Klimaatakkoord als basis gebruiken. Voor een effectieve realisatie van projecten heeft de tafel daaraan kritische succesfactoren toegevoegd. Als voorzitter stel ik vast dat we daarin zijn geslaagd.

Nu is het zaak de Rotterdamse mentaliteit van opgestroopte mouwen hierop los te laten.

Met een brede samenstelling hebben de leden van de tafel intensief gewerkt aan een reeks klimaatdeals die geplande projecten helpt versneld van de grond te krijgen. Ook is een agenda opgesteld met wat er nodig is van verschillende overheden, op zowel gemeentelijk, provinciaal, landelijk als Europees niveau.

De publicatie van dit Rotterdamse Klimaatakkoord betekent niet het einde van de werkgroep. De leden hebben aangegeven door te willen gaan, omdat de uitvoering van de projecten goede

afstemming vraagt, en er nog veel op het pad van de haven en industrie komt. Bijvoorbeeld het werk van de landelijke Taskforce Infrastructuur Klimaatakkoord, maar ook de nieuwe SDE++ regeling en andere regelgeving. Ik kijk met veel plezier terug op dit deel van het proces. Nu is het zaak de Rotterdamse mentaliteit van opgestroopte mouwen vast te houden en elkaar te versterken in de uitvoering.”

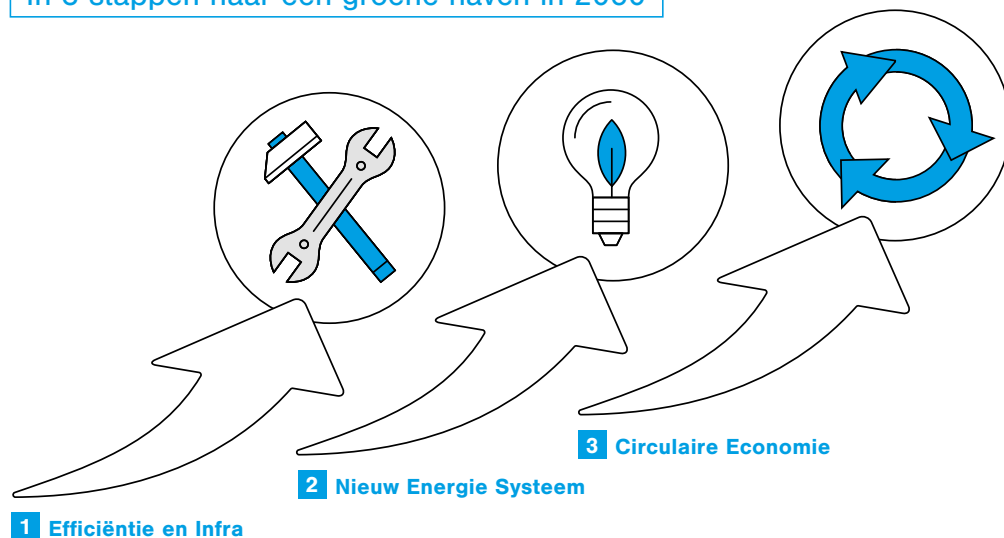
Alice Krekt
Voorzitter klimaattafel Haven en Industrie

Alice Krekt is sinds 2017 programmadirecteur Deltalinq's Climate Program. Deltalinq's is de ondernemersvereniging van de Rotterdamse haven- en industriële bedrijven. Alice heeft veel ervaring met het realiseren van publiek private samenwerking op het snijvlak van economie en duurzaamheid.

In 3 stappen naar een groene haven in 2050

Klimaatdeals

#Klimaatdeal 1 Investeringsagenda energietransitie Haven Industrieel Complex

Er zijn veel investeringen nodig in de regio Rotterdam. Daarvoor stellen we een investeringsagenda samen. Twee zaken moeten gelijktijdig worden uitgevoerd: Op korte termijn moet de energie-infrastructuur worden aangepast en gerealiseerd, zoals verzwaring van het elektriciteitsnet, waterstof- en CO₂ transport en opslag, uitbreiding van warmte- en stoomnetwerken. Tegelijkertijd moeten projecten van voldoende omvang starten of versnellen. Hiermee worden de initiële infrastructurale investeringen gerechtvaardigd en wordt voldoende momentum gecreëerd om na 2025 door te bouwen. Dit stimuleert vervolgens investeringen door bedrijven die zekerheid over voorwaarden nodig hebben. We maken een overzicht van alle geplande en benodigde projecten en wat er financieel nodig is.

#Klimaatdeal 2 Arbeids- en scholingsagenda energietransitie

Voor de energietransitie is human capital een voorwaarde voor succes. De veranderingen in de arbeidsmarkt die door de energietransitie veroorzaakt worden, vragen om een adaptieve onderwijs- en arbeidsmarkt. In zo'n arbeidsmarkt, waarin nieuwe kansen voor de economie en werkgelegenheid worden verzilverd, een gebrek aan goed geschoold personeel wordt voorkomen, is dialoog en gezamenlijke inzet van regionale overheid (gemeente en provincie), onderwijs- en kennisinstellingen en bedrijfsleven noodzakelijk. De uitvoering ligt in handen van de organisatie van het Rotterdams Leerwerkakkoord.

#Klimaatdeal 3 Versnellingshuis energietransitie Haven en Industrieel Complex

Het versnellingshuis gaat innovatieve projecten bevorderen, onder andere door

ondersteuning te geven bij het vinden van financiering en het wegnemen van barrières in wet- en regelgeving. Zo zorgen de partijen er met elkaar voor dat de projecten gericht op de toepassing van waterstof, industriële elektrificatie, industriële restwarmte en circulaire processen naar de volgende fases (van pilot naar opschaling) in investeringstrajecten worden versneld.

#Klimaatdeal 4 Grootschalige productie, import en toepassing van waterstof

Partijen gaan zich samen inzetten om projecten gericht op de toepassing van waterstof uit te voeren. Zo is er project H-vision, die blauwe waterstof produceert uit aardgas en raffinaderijgas. Met grootschalige productie van blauwe waterstof kan de industrie verduurzamen en de waterstofeconomie op gang brengen. Ook willen we de productie van groene waterstof opvoeren. Hier zijn meer en grotere electrolyzers voor nodig en daar werken we aan. Integratie van aanlanding van elektriciteit van wind op zee is een cruciaal onderdeel van het plan.

#Klimaatdeal 5 Industriële elektrificatie

Industriële processen die warmte gebruiken tot circa 300 graden Celsius worden zo veel mogelijk geëlektrificeerd, zodat aardgas wordt vervangen. Wind-op-zee zorgt voor de aanlanding van aanzienlijke hoeveelheden stroom die in de industrie gemakkelijker geabsorbeerd kan worden dan in de rest van het energiesysteem. De backbone voor elektrificatie die hiermee ontstaat, kan tevens het systeem balanceren. Om innovaties te stimuleren, wordt een field lab ont-

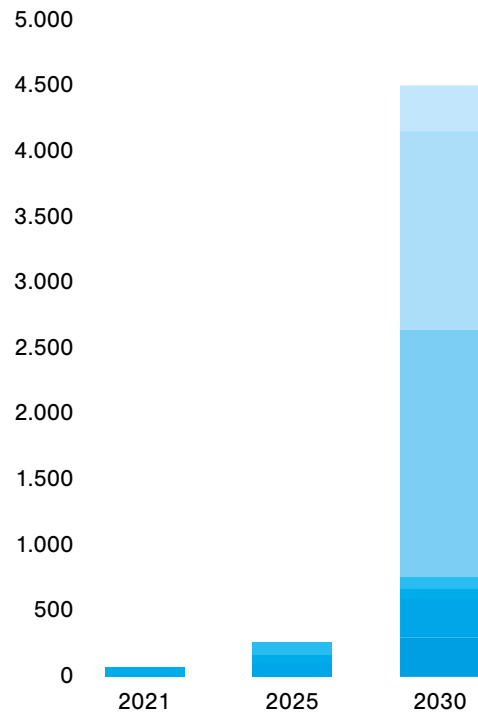
wikkeld. Verder werken we aan pilotprojecten en de ontwikkeling van een duurzame Back-up Boiler voor stoomnetwerk Botlek.

#Klimaatdeal 6 Duurzame warmte vanuit de industrie

We dragen bij aan het realiseren van een warmtetransportnet in Zuid-Holland, waardoor we met restwarmte, warmte uit geothermie en andere lokale warmtebronnen steden in Zuid-Holland, de glastuinbouw en bedrijven van warmte kunnen voorzien. Dit legt de basis voor verduurzaming van het energiesysteem, zorgt voor leveringszekerheid en vormt een katalysator voor (lokale) duurzame bronontwikkeling. Ook spannen alle partijen zich in om belemmeringen die uitrol van het warmtenet dwarsbomen weg te nemen.

#Klimaatdeal 7 Benutten van reststromen, biomassa, CO₂ in het Haven en Industrieel Complex

We richten ons op het benutten van reststromen, biomassa en CO₂ in industriële processen. Op termijn zal de industrie in de haven van Rotterdam voor een belangrijk deel zijn gebaseerd op circulaire en hernieuwbare koolstoffen, duurzame biomassa en waterstof. De haven is dan de nationale en internationale hub voor de import, export, distributie en verwaarding van reststromen, CO₂ en duurzame biomassa. De realisatie van de eerste nieuwe fabrieken en waardeketens, georganiseerd in clusters ter ondersteuning van de grondstoffentransitie, zijn belangrijke bouwstenen op weg naar een circulaire grondstoffen economie.

■ Elektroboilers	-	-	300
■ Warmtepompen	-	100	300
■ Circular Steam Project	70	70	70
■ Stoompijp Botlek	-	100	100
■ Porthos - afvang en opslag	-	-	1.890
■ Waterstof: H-Vision	-	-	1.520
■ Elektrolyser	-	-	350

Cijfers in kiloton CO₂

+ Gebouwde omgeving

Met elkaar gaan we:

- 15.000 woningen verduurzamen;
- 10.000 woningen aardgasvrij maken (of voorbereiden op) en
- commitment organiseren op de (middel)lange termijn doelstellingen

Om dat voor elkaar te krijgen moeten we samenwerken. Daarom bestaat de klimaat Tafel Gebouwde omgeving uit een aantal gedreven Rotterdammers uit het bedrijfsleven en de gemeente. Wij zijn al een tijd bezig met het formuleren van doelstellingen en het ontwikkelen van ideeën.

“In vergelijking met de opgave voor de andere tafels, is die voor de Gebouwde omgeving qua CO₂-reductie (0,4 Mton) relatief klein, maar complex door de grote hoeveelheid partijen die hierbij betrokken zijn en nieuwe vragen en belangenafwegingen die zichtbaar worden in dit proces. Het raakt ook direct aan de leefomgeving van de Rotterdammers en ondernemers. Het was vanaf de start daarom nodig om focus aan te brengen in de activiteiten.

Het raakt ook direct aan de leefomgeving van de Rotterdammers en ondernemers.

We hebben ons in eerste instantie te richten op de collegedoelstellingen om deze periode 10.000 woningen (voorbereid op) aardgasvrij te realiseren en 15.000 woningen te verduurzamen. De aandacht ging daarom allereerst uit naar de (grote) professionele vastgoedpartijen in de stad, om met hen invulling te geven aan die ambitie. Dit verklaart ook het grote aandeel van deze groep in de klimaatdeals.

Daarnaast hebben we in beeld gebracht wat gemeente en partijen in de stad voor initiatieven ontplooiën die noodzakelijk zijn bij het behalen van de reductiedoelstelling in 2030, op weg naar een klimaatneutraal Rotterdam in 2050. Gezien de omvang van de opgave is deze verkenning verre van compleet en deels afhankelijk gebleken van initiatieven van derden. Echter, de initiatieven en contacten die zijn opgedaan, geven blijk van breed enthousiasme en dadendrang onder Rotterdammers om de energietransitie gestalte te geven.

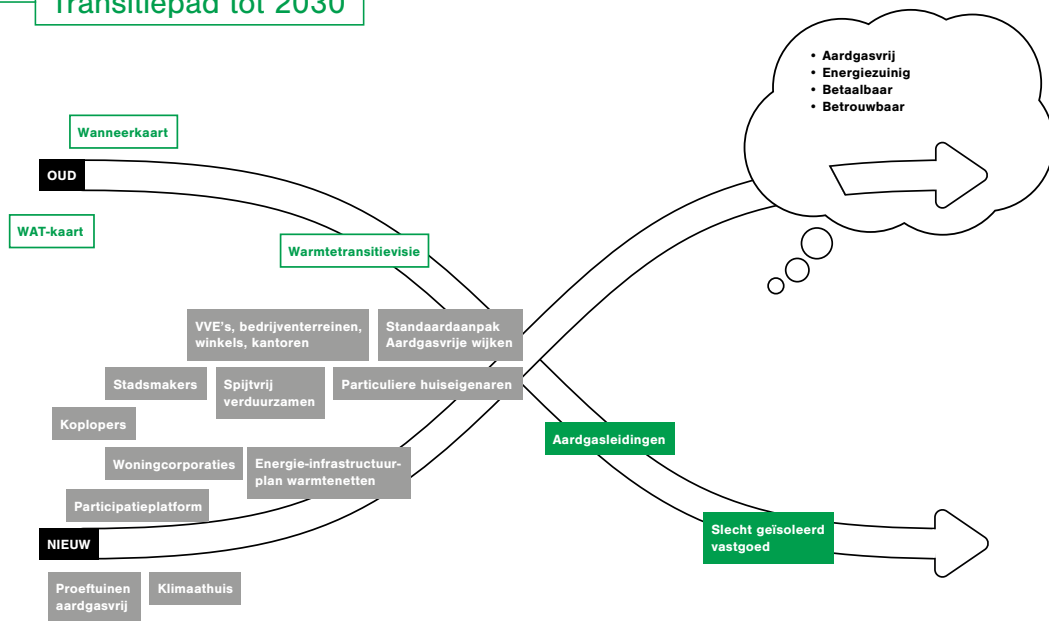
Op dit moment is veel landelijke wetgeving nog volop in ontwikkeling is. Bij de start van de klimaat Tafel was het landelijke Klimaat Akkoord nog niet vastgesteld. Rollen, taken en verantwoordelijkheden waren (en zijn) daarom niet altijd helder. Met name waar het de gemeentelijke bevoegdheden en financiën in relatie tot de aanleg van warmtenetten betreft was er een obstakel om te komen tot verdergaande klimaatdeals. Ondanks die onzekerheid zijn we er toch in geslaagd invulling te geven aan de collegedoelstelling, wat een stevig fundament oplevert voor een transitiepad richting 2030.”

Alex Moret
Voorzitter klimaat Tafel Gebouwde omgeving

Alex Moret Hij heeft veel ervaring in gebiedsontwikkeling en heeft op dit terrein verschillende functies vervuld bij de gemeente Rotterdam en bij meerdere woningcorporaties. Alex was tot 1 april werkzaam als directeur Portefeuillemanagement bij woningcorporatie Woonstad Rotterdam en in die functie onder andere verantwoordelijk voor het programma verduurzaming, energietransitie en circulariteit.

Transitiepad tot 2030

Klimaatdeals

#Klimaatdeal 8 Woningen, kantoren en winkels aardgasvrij en duurzaam

Bouwinvest is een landelijk opererende belegger in vastgoed met ongeveer 1200 woningen, 2 kantoorgebouwen en 2 winkelcentra in Rotterdam. In 2045 zorgen zij dat het hele bezit energieneutraal en aardgasvrij is. In samenwerking met de gemeente Rotterdam ontwikkelen zij ook het aanbieden van nieuwe mobiliteitsoplossingen zodat de stad gezond en aantrekkelijk wordt. In totaal gaat het om ruim 350 woningen en 70.000 m2 commercieel vastgoed.

#Klimaatdeal 9 Havensteder aardgasvrij en duurzaam

Havensteder heeft de intentie om 2.300 woningen aardgasvrij te maken in Rotterdam. Ze onderzoeken of 1.500 woningen in Bospolder-Tussendijken aan kunnen sluiten op het stadsverwarmingsnet. Door te verbeteren of vervangen worden nog eens 800 woningen aardgasvrij. Daarnaast zet Havensteder fors in op extra isolatie van woningen. Havensteder investeert in klimaatadaptatie en onderzoekt de mogelijkheden van circulariteit. Zo levert Havensteder een belangrijke bijdrage aan de CO₂-reductie in Rotterdam.

#Klimaatdeal 10 Hoek van Holland naar aardgasvrij

Woningbouwvereniging Hoek van Holland gaat samen met de gemeente Rotterdam onderzoek doen naar de mogelijkheden van een warmtenet of andere duurzame bronnen. Ook wordt er gekeken of andere vastgoedeigenaren kunnen aansluiten met als doel lagere kosten en lasten.

#Klimaatdeal 11 Verduurzamingstoolbox voor makelaars

Er is een toolbox ontworpen samen met drie NVM makelaars. Doel van de toolbox is het op eenvoudige wijze geven van informatie en het laten zien van mogelijkheden en kansen over duurzaamheid en aardgasvrij. De makelaars kunnen deze toolbox gebruiken om hun klanten te informeren en daarmee de energietransitie te stimuleren.

#Klimaatdeal 12 Rotterdam-Centrum aardgasvrij en duurzaam

Manhave bezit woningen, winkels en kantoren in Rotterdam. Zij streven naar een klimaatneutraal bezit in 2030. Om dit voor elkaar te krijgen gaan zij samen met andere stakeholders en vastgoedeigenaren onderzoeken hoe dit in het centrum mogelijk gemaakt kan worden. Daarnaast openen zij in 2023 een duurzaam boetiek hotel met een daktuin welke toegankelijk is voor het publiek. In totaal gaat het om circa 230 eenheden. Manhave onderzoekt tevens of er zonnepanelen kunnen worden geplaatst op een deel van haar bezit.

#Klimaatdeal 13 110-Morgen naar aardgasvrij en duurzaam

Onze Woning is een kleine woningbouwvereniging met ongeveer 1350 woningen. Deze vereniging wil haar bezit extra verduurzamen en aardgasvrij maken. Samen met de gemeente Rotterdam doen zij een onderzoek naar mogelijkheden om aan te sluiten op stadsverwarming of andere duurzame bronnen. Ook willen zij aansluiten bij andere onderzoeken en initiatieven in de wijk 110-morgen in Rotterdam.

#Klimaatdeal 14 Participatie platform

Om initiatieven in de energietransitie te stimuleren creëren we samen met de gemeente Rotterdam een overlegplatform met een digitale plek voor uitwisseling van informatie, tips en kennis op het gebied van deze energietransitie. Zo is de uitvoering van initiatieven op bijvoorbeeld het gebied van verduurzaming, schone energie, circulariteit en werkgelegenheid kansrijker en kan deze transitie versneld en opgeschaald worden.

#Klimaatdeal 15 Rozenburg aardgasvrij en duurzaam

Ressort Wonen wil haar gehele bezit in Rozenburg, zo'n 2300 woningen, aansluiten op stadsverwarming. Tevens wil ze ook trekker zijn om de aanpalende particuliere woningen ook aan te sluiten. Verschillende woningen krijgen zonneboilers en zonnepanelen.

#Klimaatdeal 16 Prinsenland/Lage Land aardgasvrij

Het bezit in Rotterdam van Vesteda, een institutionele belegger met huurwoningen in het midden en hoger segment is groten-deels al aangesloten op stadsverwarming. Het bezit dat nog op aardgas moet worden aangesloten gaat in de eerste tranche van de gebiedsaanpak Prinsenland/Lage Land mee in de overstap op stadsverwarming. Het betreft 156 eenheden.

#Klimaatdeal 17 Woonbron Aardgasvrij en duurzaam

Woonbron wil in Rotterdam een stevige bijdrage leveren aan CO₂-reductie en het aardgasvrij maken van de Rotterdamse woningvoorraad. Naast het isoleren van woningen en het verduurzamen van installaties en verlichting, zet Woonbron tot 2030 extra in op:

- 3100 woningen aardgasvrij maken
- In Groot-IJsselmonde worden t/m 2025 1950 woningen aangesloten op het warmtenet.
- In Hoogvliet heeft Woonbron de intentie om nog eens 350 woningen aan te sluiten.
- Tot 2030 worden daarnaast nog zo'n 800 woningen door projecten aardgasvrij.

Klimaatadaptatie, zonne-energie en circulariteit: Woonbron gaat met de gemeente en bewoners aan de slag met klimaatadaptatieve maatregelen. Een eerste pilot loopt in Heijplaat en ook bij nieuwbouw in IJsselmonde.

Huurders van eengezinswoningen hebben

al de mogelijkheid te kiezen voor zonnepanelen. De mogelijkheden voor bewoners van woongebouwen wil Woonbron uitbreiden. Woonbron bevordert het hergebruik van materialen door circulair te slopen. Verkend wordt de komende periode hoe ook in andere bouwfases circulariteit kan worden toegepast. Om tot succes te komen werkt Woonbron nauw samen met alle betrokken partijen, zoals de huurders en de VvE's.

#Klimaatdeal 18 Woonstad aardgasvrij en duurzaam

Woonstad Rotterdam werkt al lang aan de verduurzamingsopgave van haar (huur)woningen in Rotterdam. Bijvoorbeeld door beter isoleren, het plaatsen van zonnepanelen en inmiddels al ruim 50.000 LED-armaturen, en waar dat kan ook het aardgasvrij maken van de woning. Koken wordt dan elektrisch en voor warm water en verwarming zoeken we een andere oplossing. In Rotterdam gebeurt dit laatste over het algemeen door aan te sluiten op het warmtenet.

Daarnaast wordt ook ingezet op klimaatadaptatie en circulariteit.

• Aardgasvrij

Als onderdeel van de klimaatdeal wil Woonstad Rotterdam zich inspannen om in de periode tot 2030 ongeveer 8000 woningen aardgasvrij te maken. Een deel daarvan vindt plaats in de gebiedsaanpakken Pendrecht en Prinsenland / Het Lage Land. De rest zal in andere wijken gerealiseerd worden, waaronder Ommoord, Noord, Overschie, Oud-Charlois en op Zuid. Daarmee levert Woonstad Rotterdam een flinke bijdrage aan het verminderen van CO₂-uitstoot in

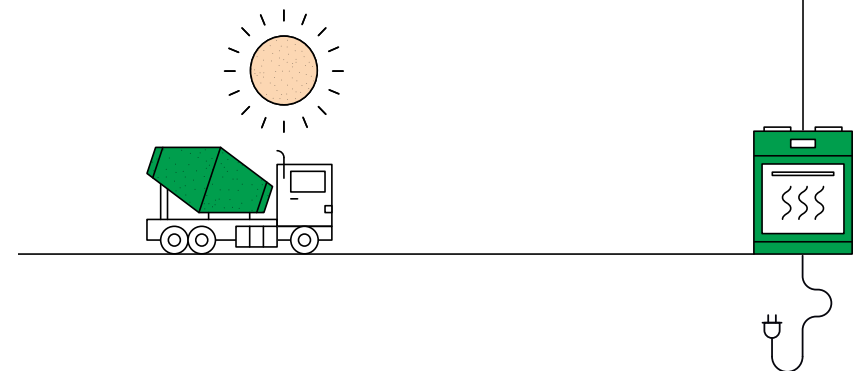
Rotterdam. Zij werken zo mee aan een gezonde stad!

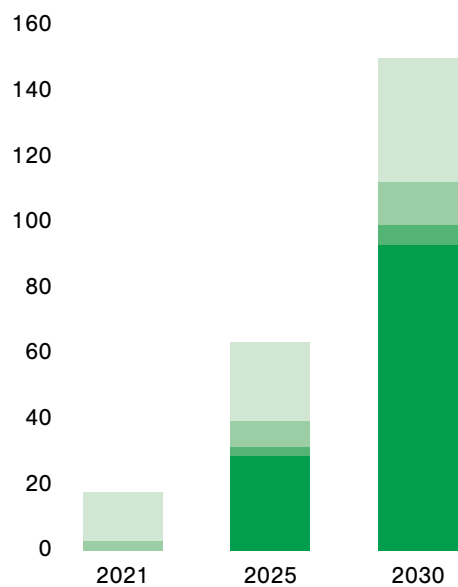
• Klimaatadaptatie, circulariteit, LED verlichting en zonnepanelen

Naast het aardgasvrij maken van woningen, wil Woonstad Rotterdam onder andere in de wijken Bloemhof en Oude Noorden onderzoeken welke (extra) maatregelen nodig zijn om bij renovatie of nieuwbouw hevige regenval netjes op te vangen, zodat straten en huizen droog blijven. Een project in Overschie wordt circulair herontwikkeld en Woonstad start diverse pilots met circulariteit bij onderhoud, renovatie en nieuwbouw. Ook plaatst Woonstad Rotterdam LED verlichting in al haar complexen (gereed in 2021) en waar mogelijk zonnepanelen.

Wat is er nodig? Het realiseren van deze maatregelen kunnen we niet alleen.

We zullen samen met gemeente Rotterdam en andere betrokkenen nieuwe oplossingen moeten bedenken die lef en doorzettingsvermogen vragen.

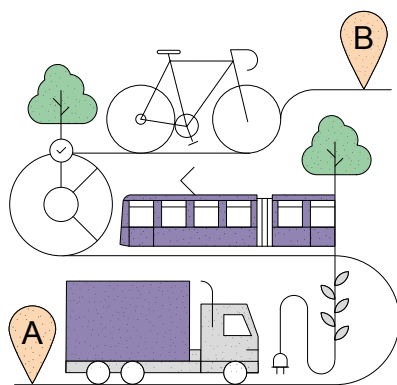
■ Klimaatdeals aardgasvrij – beoogd	-	29	94
■ Klimaatdeals aardgasvrij – verwacht	-	3	6
■ Klimaatdeals aardgasvrij – zeker	3	8	13
■ Renovatie WoCo's	15	24	38

Cijfers in kiloton CO₂

Mobiliteit

Een CO₂ neutrale, gezonde, inclusieve en betaalbare mobiliteit in Rotterdam in 2030. Waarin de lucht schoon is, we meer bewegen en alle Rotterdammers meekomen en meedoen. Dit gaan we bereiken door meer ruimte te maken voor voetgangers en fietsers en het openbaar vervoer te verbeteren. Daarnaast verminderen we het autoverkeer en zorgen we dat delen de norm wordt. De komst van elektrische voertuigen helpt daarbij. Rotterdam loopt al voorop met de Rotterdamse Mobiliteitsaanpak, City lounge, parklets, aanleg van laadinfrastructuur, fietsbeleid en de introductie van deelvoertuigen. Dit zorgt voor werkgelegenheid en nieuwe bedrijvigheid. De kennis en ervaring die we opdoen kan bovendien worden geëxporteerd.

Hier bovenop wil de klimaattafel Mobiliteit een bijdrage leveren door de ingezette transitie naar een mobiliteit zonder (CO₂) emissies sneller en met zoveel mogelijk maatschappelijk voordeel te laten verlopen. Dat hebben we gedaan door een gedeelde ambitie te formuleren en een aantal acties (deals) te ontwikkelen die moeten helpen emissieloze en gedeelde mobiliteit en logistiek makkelijker, betaalbaarder en leuker te maken. Naast deze deals zijn er nog allerlei andere acties, ideeën en ontwikkelingen die nog niet zijn uitgewerkt. Maar ook liggen er nog grote opgaven en kansen, ook op gebied van binnenvaart en in het havengebied. Onze plannen zijn dus vooral een extra impuls voor de discussie, vernieuwing en vooruitgang op het gebied van mobiliteit in Rotterdam. We nodigen dan ook iedereen uit in lijn met onze ambitie mee te doen en te denken om Rotterdam bereikbaar, gezond en inclusief te maken. Samen geven we zo stap voor stap een emissieloze en inclusieve mobiliteit vorm.

De deals die hieronder worden gepresenteerd zijn afgesproken acties door betrokken partijen met de inzet om deze in 2020 tot realisatie om te zetten. Maar er moet nog veel gebeuren en in veel gevallen zijn contracten, budgetten en waar nodig politieke besluitvorming nog niet aanwezig. Aan de opgenomen deals kunnen dus geen rechten worden ontleend; ze drukken de intentie van alle betrokken partijen uit om dit mogelijk te maken.

“Ik heb als voorzitter samen met een fantastisch team van betrokken ambtenaren met heel veel plezier gewerkt aan het Rotterdams Klimaatakkoord, dat ik liever een transitieagenda noem. Het resultaat van de inzet van tientallen partijen die op elk op hun eigen manier of niveau al actief bezig zijn met het verduurzamen en verbeteren van de mobiliteit in Rotterdam. Samen hebben we gedurende het afgelopen half jaar gewerkt aan concrete doorbraken die helpen de mobiliteitstransitie in Rotterdam te versnellen en richting te geven. Zo willen we de positieve veranderingen die al gaande zijn in Rotterdam versterken: vanuit economisch belang, vanuit sociale agenda's of vanuit ecologisch perspectief. Als er één ding in alle bijeenkomsten, gesprekken en discussies naar voren komt is het wel de kansen die deze transitie biedt voor de stad, het bedrijfsleven en de burgers.

Ik noem het een transitieagenda omdat het geen akkoord is, maar ook omdat zowel het proces als de uitkomsten niet representatief zijn voor de opgave en alle ontwikkelingen op het gebied van Mobiliteit. We hebben ons in de korte tijd die er was in eerste instantie gericht op de partijen die al actie ondernemen. Om met hen te kijken welke extra impulsen en acties er mogelijk zijn om de bredere maatschappelijke transitie sneller in de goede richting te helpen gaan. Naast de grotere bijeenkomsten hebben er ook talloze kleinere gesprekken, overleggen en werksessies plaatsgevonden. Gericht op het uitwerken van deals, maar misschien nog wel meer om elkaar beter te leren kennen, nieuwe samenwerkingen mogelijk te maken over de grenzen van beleid, ondernemerschap en samenleving, en om nieuwe partijen te betrekken. Veel van wat dit proces heeft opgeleverd is dan ook nog niet zichtbaar: naast de positieve verbindingen en de gedeelde steun voor samenwerking in deze transitie op de langere termijn zijn er

nog tientallen ideeën en acties die niet als deal in dit document terecht zijn gekomen.

Ik ben trots op de resultaten en geïnspireerd door de ondernemerskracht, betrokkenheid en inzet van alle partijen en personen in dit proces. Maar we zijn nog lang niet klaar. Dat is ook de energie die nodig is: de transitie naar een duurzame inclusieve economie is een weg vol verrassingen, onzekerheden en weerstanden.

Met al die Rotterdamse energie en experimenteerkracht in beleid, bedrijfsleven en samenleving die nu wordt gebundeld is de basis gelegd. De deals vertegenwoordigen hierin belangrijke stappen voorwaarts. Ik kijk er naar uit om samen met alle betrokken partijen, de ambtelijke inzet en de stad de komende jaren het door ons geschetste transitiepad verder te bewandelen.”

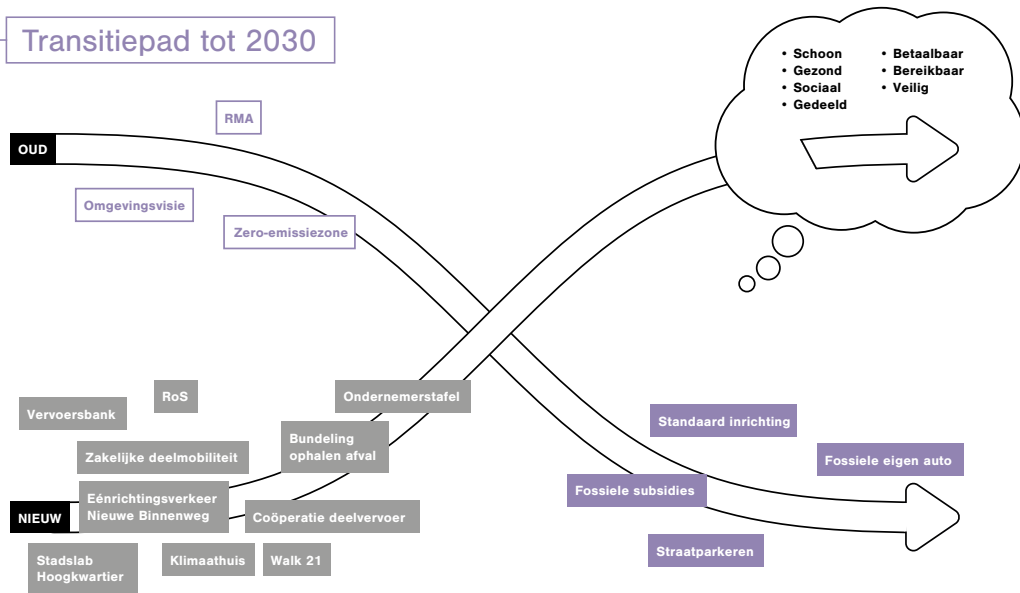
Derk Loorbach
Voorzitter klimaattafel Mobiliteit

Derk Loorbach is directeur van DRIFT en professor Sociaal-economische transities aan de Erasmus Universiteit. Derk is één van de grondleggers van transitie management als nieuwe manier van governance voor duurzame ontwikkeling.

Transitiepad tot 2030

Dit transitiepad is ontleend aan Loorbach, D., Frantzeskaki, N., & Avelino, F. (2017). Sustainability transitions research: transforming science and practice for societal change. *Annual Review of Environment and Resources*, 42, 599-626.

Klimaatdeals

#Klimaatdeal 19 Vervoersbank

Op de Pretoriaaan in Rotterdam Zuid is al een fietsenbank aanwezig. Er zijn aan deze service twee elektrische auto's toegevoegd. Deze auto's kunnen geleend worden door deelnemers aan deze vervoersbank. Hierdoor worden afstanden tot de arbeidsmarkt kleiner en kunnen meer mensen profiteren van mobiliteit.

#Klimaatdeal 20 Elektrische car sharing voor iedereen

Aan het eind van 2019 wordt een autodeelprogramma uitgerold met 100 elektrische auto's. Je kunt een auto reserveren via een app en na gebruik overal in Rotterdam

achterlaten. Dit concept wordt gekoppeld aan zakelijke auto-deel-initiatieven en initiatieven van bewoners van appartementencomplexen en woonwijken.

#Klimaatdeal 21 Multimodale wijk- en station hubs

Deelvervoer wordt simpeler en toegankelijker gemaakt. Daarom worden er multimodale hubs in wijken, bij woningcomplexen, bij bedrijven en NS Stations geplaatst. Bij deze hubs kun je elektrische deelauto's, deelfietsen en deelbakfietsen vinden. Dit zorgt voor een steeds breder gebruik van deelmobiliteit in de stad.

#Klimaatdeal 22 Coöperatie deelmobiliteit

Bewoners worden geholpen met het

oprichten van lokale coöperaties waarbinnen zij voertuigen kunnen delen. Zo zijn bewoners goedkoper uit, zijn minder voertuigen nodig en ontstaat er meer ruimte op straat. Daarbij wordt minimaal 40% van de voertuigen elektrisch.

#Klimaatdeal 23 Emissievrije beleving van bouwmaterialen

Deze deal spreekt van voorbeeldgedrag in bedrijfsvoering. Transport van bijvoorbeeld betonstraatstenen vergt zware voertuigen, waarvan grote fabrikanten nog geen emissievrije modellen op de markt brengen. Om ook in dit zware segment de gewenste transitie naar emissievrij binnenstedelijk transport op gang te brengen, hebben een leverancier in overleg met hun transportdienstverlener een initiatief genomen om dit mogelijk te maken.

#Klimaatdeal 24 Bundeling ophalen bedrijfsafval

Het duurzamer inzetten van voertuigen die bedrijfsafval inzamelen én daarmee reductie van het aantal vervoersbewegingen. Dit is een belangrijke voorwaarde om zo snel mogelijk te komen tot een systeem waarbij 0-emissie voertuigen rendabel kunnen worden ingezet voor het ophalen van bedrijfsafval.

#Klimaatdeal 25 Eenrichtingsverkeer Nieuwe Binnenweg

In goede samenwerking tussen bewoners, ondernemers, RET, Gemeente Rotterdam, Gebiedscommissie etc., is er gezamenlijke inzet tot het veranderen van de Nieuwe

Binnenweg tot een éénrichtingsweg. Hierdoor ontstaat een betere verkeerscirculatie, die veiliger, schoner en gezonder is. Het is een voorbeeldfunctie voor een breder verkeerscirculatieplan, waardoor het autoverkeer afneemt en de stedenbouwkundige kwaliteit van de stad verhoogd wordt.

#Klimaatdeal 26 Experiment schoolomgevingen

Twee scholen in Rotterdam krijgen voor een periode van circa vier maanden een andere verkeersomgeving. De verkeersveiligheid wordt hierdoor verbeterd. Kinderen die eerder niet zelfstandig aan het verkeer deelnamen, gaan dit nu wel doen. Positieve bijkomstigheid is dat minder autoverkeer in de schoolomgeving en lagere snelheden ten goede komen aan de leefbaarheid.

#Klimaatdeal 27 Groene Connectie Rotterdam Centrum

De groene centrumring is al begonnen. Blaakpark ligt al op de tekentafel. Middels workshops en wandelexpedities worden de vergezichten verkend. Op weg naar een groene ring fungeren kleine interventies op strategische plekken als wegbereider.

#Klimaatdeal 28 Ondernemerstafel

De ambities van het Klimaatakkoord hebben we neergelegd in ons netwerk van ondernemerskoepels en invloedrijke werkgevers (R10). Er is een koplopersgroep die gaat samenwerken. Zij dagen elkaar uit om manieren/transitiedeals te bedenken waarmee we de ambities kunnen realiseren binnen het bedrijfsleven.

#Klimaatdeal 29 Zakelijke deelmobiliteit

Deelauto's inzetten op de zakelijke markt die vanaf een hub gebruikt kunnen worden. Doordat het autodeelsysteem vraag gestuurd is, worden grondstoffen en kostbare ruimte efficiënt ingezet. De elektrische deelauto is door zijn mobiliteitsgarantie een daadwerkelijk alternatief voor een eigen auto of lease-, huur- of poolauto.

#Klimaatdeal 30 Gemeentelijke mobiliteit

Het gemeentelijke HR-beleid inzake woon-werkverkeer en werk-werkverkeer voor haar medewerkers wordt zoveel mogelijk in lijn gebracht met de visie van verduurzaming en flexibilisering van de mobiliteit van gemeentelijke werknemers.

#Klimaatdeal 31 Elektrische BoTuBus, voor banen en de buurt

Een elektrische bus voor werknemers in Spaanse polder en ouderen in de wijk die opgeladen wordt door zonnepanelen die in eigendom zijn van bewoners van Delfshaven.

#Klimaatdeal 32 Alle kinderen op de fiets naar school

Zorgen voor praktijkgerichte fietseducatie voor basisschoolleerlingen en/of buurtkinderen, om hun zelfstandigheid en zelfredzaamheid in het verkeer te vergroten, de fietscultuur in Rotterdam te versterken en het fietsen als sport te promoten.

#Klimaatdeal 33 Stadsbrede deelfiets

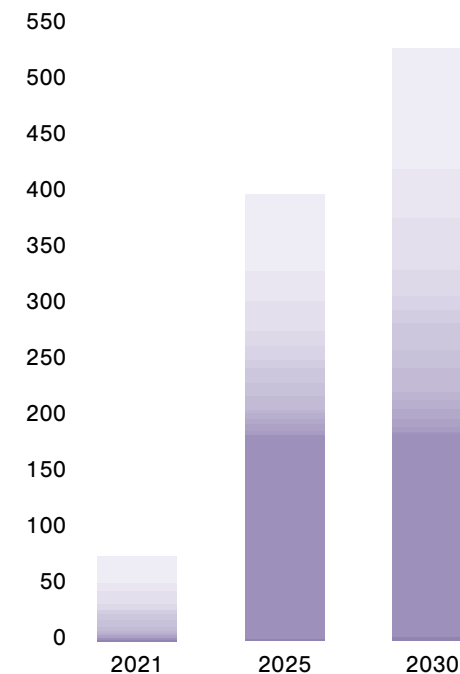
Er wordt gewerkt aan een deelfietsstelsel waarbij inclusieve mobiliteit voorop staat. Het stimuleren van alternatief vervoer ten opzicht van de auto is belangrijk om de stad bereikbaar, gezond en leefbaar te houden. De uitvoering wordt afgestemd op de werkelijke behoeftes van de inwoners van de wijk. Hiervoor is een nauwe samenwerking met bewoners, verenigingen, wijkcentra en scholen noodzakelijk.

#Klimaatdeal 34 Fietscampus 010

De wijkhubs van Fietscampus 010 vormen de uitvalsbasis van fiets- en mobiliteitsactiviteiten in de buurt. Van daaruit worden netwerk-, thema-, informatie- en workshop-bijeenkomsten verzorgd. Hierdoor biedt een Fietscampus per wijk een passend antwoord op spelende mobiliteitsvragen en -behoeften. Het verbindt daarmee de markt (het aanbod) met bewoners door mobiliteitsaanbieders en -partijen aan wijk specifieke behoeften te koppelen.

#Klimaatdeal 35 Klimaatalliantie – Transitiekamer Mobiliteit

We roepen de Transitiekamer Mobiliteit in het leven, een samenwerkingsverband tussen gemeente en partners gericht op het versnellen en op schaal brengen van de transitie naar emissieloze en gedeelde mobiliteit in Rotterdam. Deze transitiekamer bestaat uit ambtenaren met een vrije taakopdracht de mobiliteitstransitie te faciliteren en gedetacheerden van een aantal partners in de stad.

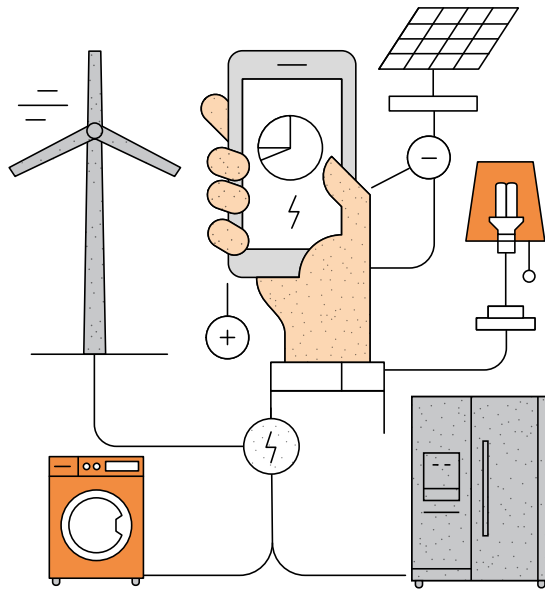

Maatregel	2021	2025	2030
■ Schone watertaxi	1	2	4
■ ZE stadslogistiek	6	186	186
■ Multimodale bouwhub	-	1	1
■ ZE gemeentelijk wagenpark	1	3	5
■ ZE doelgroepenvervoer	3	7	7
■ ZE taxi's	-	4	9
■ ZE bussen	2	6	9
■ Slimme logistiek	1	3	7
■ Mobiliteitsmanagement	4	12	22
■ Modal shift naar OV en fiets	6	12	17
■ Laadinfrastructuur	6	14	24
■ Zuinige banden (NL)	3	7	12
■ Vrachtwagenheffing (NL)	-	13	13
■ Schoon autorijden (NL)	6	14	24
■ Bijmenging biobrandstoffen (EU)	11	27	47
■ ZE/zuinige vrachtauto's (EU)	8	28	45
■ ZE/zuinige personen- en bestelauto's (EU)	24	70	110

Cijfers in kiloton CO₂

Schone energie

Rotterdam wil een slim en betrouwbaar energiesysteem, dat gevoed wordt door schone energie (zoals uit zon, wind, warmte uit de bodem en het water). Die schone energie willen we niet alleen opwekken, maar ook opslaan. Zodat we ook in de toekomst genoeg schone energie voor handen hebben.

Ook restwarmte wordt gebruikt. Dit is er in overvloed en kan gebruikt worden ter vervanging van aardgas. We moeten het warmtenet dus optimaal inzetten, verduurzamen en moderniseren.

Om zo'n stevige omslag te maken zijn geschoolde mensen nodig. Hier ligt een gezamenlijke opgave voor onderwijsinstellingen, bedrijven en overheid. Ook is sociaal draagvlak van cruciaal belang onder meer te bereiken door het stimuleren van (en initiëren van) samenwerken met lokale coöperaties.

De klimaattafel Schone energie heeft in beeld gebracht hoe de opwek van schone energie gegarandeerd kan worden om te voldoen aan de groeiende vraag naar een duurzame energievoorziening in het stedelijk en het havengebied. We kijken naar de plekken met potentie voor windenergie, waar kansen liggen voor grootschalige opwek van zonne-energie.

“De afgelopen maanden is er met de klimaataanpak via vijf tafels verbinding gezocht tussen partijen die het verschil willen maken. De gemeente Rotterdam heeft het landelijke emissiereductiedoel overgenomen (Raadsakkoord Energietransitie maart 2019) en lokale klimaattafels ingericht om de plaatselijke emissiereductiedoelen handen en voeten te geven. Opwek van schone energie heeft pas een reductie van de CO₂-uitstoot tot gevolg, op het moment dat in elektriciteits- en warmtecentrales, in de industrie en in huishoudens minder fossiele brandstoffen worden verstoekt. Voldoende aanbod van schone energiebronnen is wel een voorwaarde voor het kunnen terugdringen van het verstoken van fossiele brandstoffen.

Voldoende aanbod van schone energiebronnen is wel een voorwaarde voor het kunnen terugdringen van het verstoken van fossiele brandstoffen.

De Rotterdamse klimaattafel Schone energie, onder mijn voorzitterschap, heeft klimaatdeals geformuleerd die de opwek van schone energie binnen de Rotterdamse gemeentegrens bevorderen en de randvoorwaarden voor het beschikbaar komen van schone energiebronnen zullen verbeteren. De geformuleerde klimaatdeals leunen op de deelnemende partijen. Dit zijn onder andere het Havenbedrijf Rotterdam, Rijkswaterstaat, Provincie Zuid-Holland maar ook diverse marktpartijen in de wind- en zonenergiesector en de betreffende brancheverenigingen.

Alle geformuleerde klimaatdeals steunen op de bestaande systematiek van participatie en samenwerking. Het verkrijgen van acceptatie voor de uit deze deals voortkomende projecten en plannen onder de bevolking van Rotterdam is absoluut gewenst en noodzakelijk om de Energieswitch tot een succes te maken.”

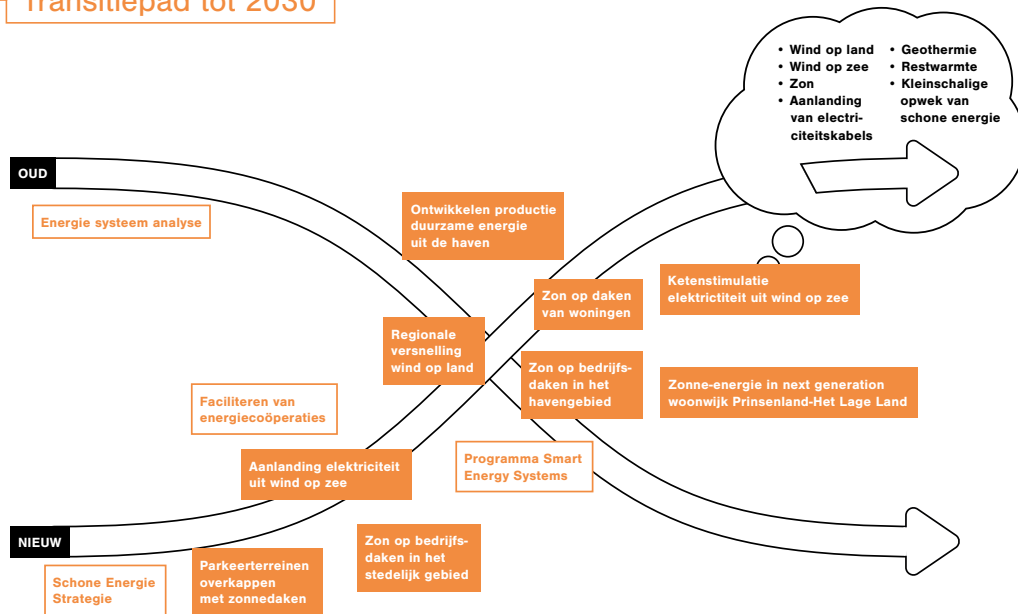
Jacob van Olst

Voorzitter klimaattafel Schone energie

Jacob van Olst is directeur-bestuurder van Stichting Landschap Overijssel. Jacob is een zeer ervaren bestuurder met veel kennis van grootschalige energie-opwek en een groot netwerk.

Transitiepad tot 2030

Klimaatdeals

#Klimaatdeal 36 Ontwikkelen van productie van duurzame energie uit de haven

Wij verkennen nieuwe mogelijkheden om wind- en zonne-energie te ontwikkelen. We betrekken partijen in het havengebied om deze mogelijkheden optimaal te benutten en te vergroten. We brengen nieuwe mogelijkheden in kaart. Zo krijgen we met elkaar een duidelijk inzicht van nieuwe kansen op het gebied van het ontwikkelen van duurzame energie tot 2030.

#Klimaatdeal 37 Zon op bedrijfsdaken in het havengebied

We zetten ons in om bedrijfsdaken binnen het havengebied van zonnepanelen te voorzien. Hierbij maken we gebruik van de uitkomsten van het onderzoek in bovengenoemde klimaatdeal. We gaan uit van de best practices door middel van een samenwerking tussen betrokken partijen in het havengebied.

#Klimaatdeal 38 Regionale versnelling wind op land

Voor een viertal windenergieprojecten zetten gemeente, ontwikkelaars en grondei-

genaren in op een versnelling. Medio 2020 gaan we handtekeningen plaatsen onder de afspraken, zodat alles in 2023 gerealiseerd is. Voor deze versnelling zijn lopende processen rondom creëren sociaal draagvlak en participatie randvoorwaardelijk.

#Klimaatdeal 39 Ketenstimulatie van elektriciteit uit wind op zee

We werken aan een gezamenlijke lobby voor de koppeling tussen de vraag naar hernieuwbare elektriciteit en aanbod door nieuwe windparken op zee. Dit zorgt voor een belangrijke stimulans in de verdere ontwikkeling van het Rotterdamse offshore windcluster. Met alle partijen vertellen wij een gezamenlijk verhaal en koppelen wij dit aan de bestaande ambities voor de verduurzaming van het havengebied.

#Klimaatdeal 40 Aanlanding elektriciteit uit wind op zee

Om schone energie te benutten zet Rotterdam in op regionale aanlanding van elektriciteit uit wind op zee. In de regio Rotterdam speelt aanlanding van deze elektriciteit een grote rol in de ambities voor de verduurzaming van het havengebied. Zo'n samenwerkingsproject omvat ook een gezamenlijke lobby-agenda vanuit regionale partijen richting de rijksoverheid.

#Klimaatdeal 41 Zonenergie in woonwijk Prinsenland – Het Lage Land

In deze 'next generation' woonwijk onderzoeken en ontwikkelen wij koppelingen

tussen de opwek, opslag en distributie van zonne-energie.

#Klimaatdeal 42 Parkeerterreinen overkappen met zonnedaken

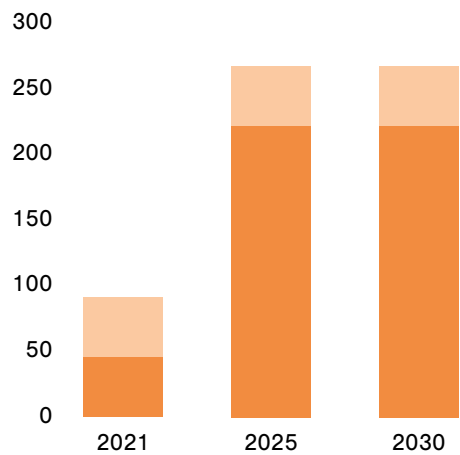
We selecteren parkeerterreinen die geschikt zijn voor het overkappen met zonnedaken. Daarbij kunnen ook andere functies ingevuld worden, zoals elektrische laadpalen, docking stations voor elektrische fietsen en/of opslag.

#Klimaatdeal 43 Zon op bedrijfsdaken in het stedelijk gebied

We gaan alle geschikte daken op bedrijventerreinen voorzien van zonnepanelen en waar mogelijk een toepassing van wind-energie. Om dit voor elkaar te krijgen worden parkmanagers en ondernemersverenigingen gefaciliteerd met onafhankelijke adviseurs die hen de subsidieaanvraag uit handen nemen. Zo wordt uitvoering gegeven aan de door de gemeenteraad aangenomen motie 'een dak vol energie'.

#Klimaatdeal 44 Zon op daken van woningen

We starten een pilot om zon op daken van woningen te realiseren via de oprichting van energiecoöperaties. Deze pilot moet leiden naar een standaardaanpak en meer energiecoöperaties in de regio.

Wind	45	220	220
Zon	51	51	51

Cijfers in kiloton CO₂

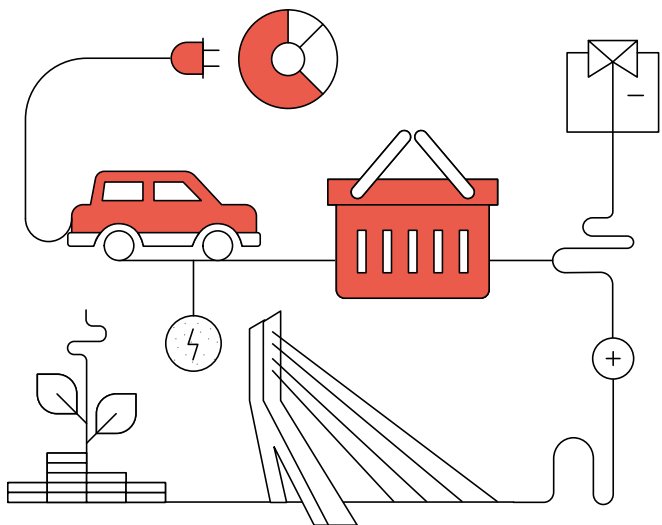
en sluiting Kolencentrale:
8.233 kton

Consumptie

Onder leiding van studenten van de Erasmus Universiteit verkennen deelnemers aan deze klimaat Tafel hoe verandering in consumptie kan bijdragen aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot.

De tafel brengt in kaart welke initiatieven er al zijn in de stad, hoe die versterkt kunnen worden en welke nieuwe initiatieven een bijdrage kunnen leveren aan de klimaatopgave. In het bijzonder richt de tafel zich op voedselconsumptie en de circulaire economie.

De klimaat Tafel Consumptie richt zich ten eerste op de voedseltransitie: duurzame consumptie en minder verspilling. Ten tweede richt ze zich op de transitie naar een circulaire economie: verminderen, hergebruiken, recyclen en repareren. Door het stimuleren van een plantaardig dieet, het scheiden van gft in de hoogbouw (bij studentenwoningen) en het verminderen van de voedselverspilling dragen we bij aan de transitie naar een duurzame en circulaire consumptie in 2030.

“Met trots en enthousiasme presenteren we het transitiepad en de deals van de klimaat Tafel Consumptie, geleid door studenten van de Erasmus universiteit.

De afgelopen maanden zijn voor ons als studenten enorm inspirerend geweest en het is een gave uitdaging waaraan wij mochten bijdragen. Wij zijn dan ook trots op dit eindproduct, maar willen vooral ook wethouder Arno Bonte bedanken voor de kans die we hebben gekregen om op zo'n concrete manier bij te dragen aan de duurzaamheidsambities van Rotterdam. Tevens willen we de Erasmus Sustainability Hub bedanken voor de ondersteuning in het gehele proces en het mogelijk maken van onze rol in dit proces. Verder willen we alle betrokken partijen bedanken voor hun bijdragen en enthousiasme.

Gezamenlijk in 2050, met alle partijen in Rotterdam, een CO₂ neutrale stad realiseren.

Onze klimaat Tafel heeft in het proces aansluiting gezocht bij het programma Circulair van gemeente Rotterdam. We zijn blij met hun positieve reactie op onze ambities en de deals die zijn voortgekomen uit de tafel. In het rapport maken wij waar dit aansluit op het thema consumptie de link met het programma Rotterdam Circulair.

Graag blijven wij met dezelfde energie en enthousiasme bijdragen aan de klimaatdoelen van de stad. Wij hopen dat andere gemeenten hier een voorbeeld aan zullen nemen door ook jongeren actief te betrekken.

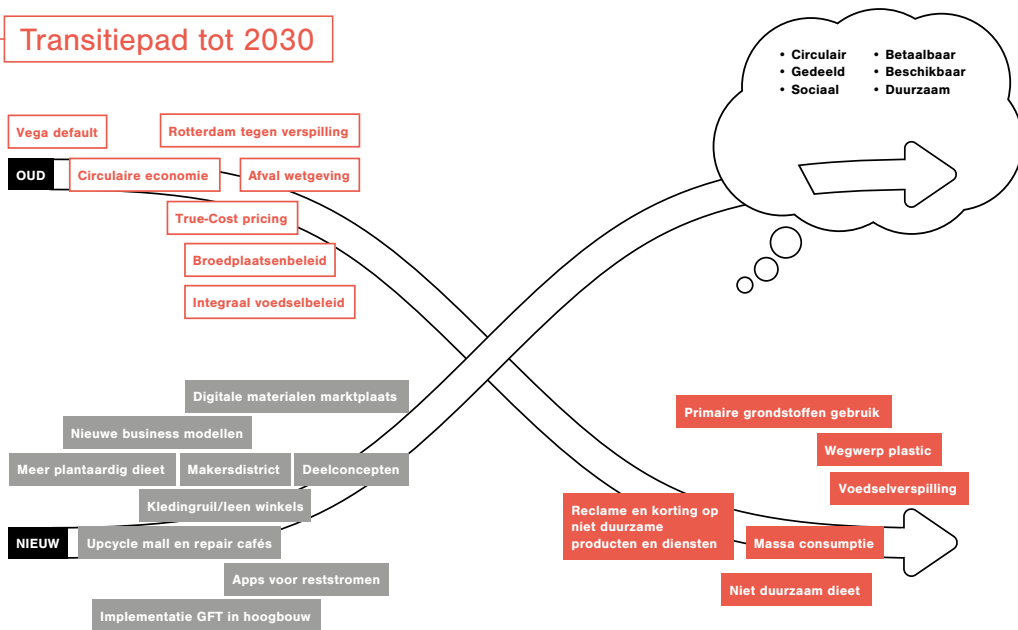
We gaan ons inzetten om de voorgestelde projecten succesvol uit te voeren en hopen ook in de toekomst te kunnen bijdragen aan het starten van nieuwe projecten en samenwerkingen. Graag zetten we deze unieke samenwerking met de gemeente door om zo uiteindelijk in 2050 gezamenlijk, met alle partijen in Rotterdam, een CO₂ neutrale stad te realiseren.”

Esmee Tanis
Voorzitter Klimaat Tafel Consumptie en student Econometrie aan de Erasmus universiteit Rotterdam

Esmee Tanis is derdejaars student Econometrie aan de Erasmus Universiteit. Naast haar studie heeft zij zich juni 2018 aangesloten bij de Erasmus Sustainability Hub op de campus. Zij heeft daar het vorige academisch jaar een bestuursjaar gedaan en inspirerende evenementen georganiseerd en projecten gestart die direct bijdragen aan een duurzamere campusgemeenschap.

Transitiepad tot 2030

Klimaatdeals

#Klimaatdeal 45 Scheiden van gft in studentenflats

We gaan met de Erasmus Sustainability Hub, Rotterdam Circulair, SSH en Stads-wonen afspraken maken over het inzamelen van gft in hun hoogbouw panden. In 2024 moet immers in heel Rotterdam gft gescheiden worden ingezameld. Op dit moment gebeurt dit wel bij de meeste laagbouw-woningen, maar niet bij hoogbouw. Wij willen vooral studenten bewust maken rondom dit thema.

#Klimaatdeal 46 Samenwerking 'Rotterdam tegen Verspilling'

We gaan voedselverspilling actief tegen, door te kijken welke afspraken we kunnen maken met de verschillende partijen in de stad en óók met de producenten. Hoe gaan we om met voedsel in de stad; niet alleen aan de voorkant, maar ook aan de achterkant. Door partijen hieraan te verbinden zorg je ervoor dat dit niet alleen een opgave is van de gemeente, maar van iedereen in de stad.

#Klimaatdeal 47 Stimuleren van een meer plantaardig dieet

We zetten de verschuiving naar meer plantaardige voeding hoger op de agenda. Momenteel gebeurt er nog weinig rond dit thema, terwijl hier juist veel ecologisch winst te behalen valt. Daarom starten we in samenwerking met de Behavioural Insights Groups Rotterdam, de gemeente Rotterdam en de Erasmus Sustainability Hub een gedragsonderzoek om te zien hoe we de consument het beste kunnen stimuleren naar een meer plantaardig voedingspatroon.

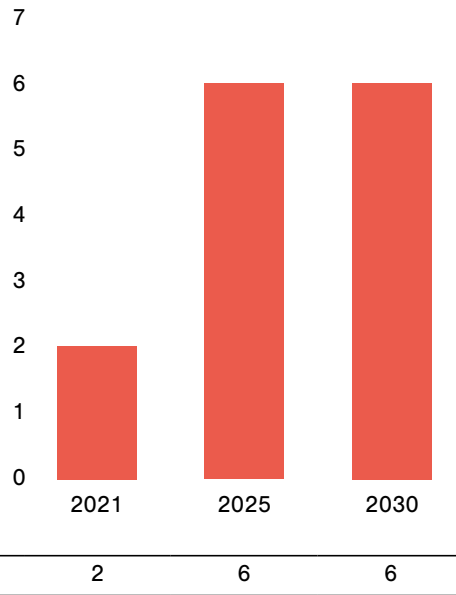
#Klimaatdeal 48 De Erasmus Universiteit creëert positieve impact

De Erasmus Universiteit wil in 2024 een CO₂-neutrale universiteit zijn. Ze zetten daarbij in op twee lijnen: de verduurzaming van de campus en het onderwijs en onderzoek. De EUR gaat o.a. jaarlijks de ecologisch voetafdruk in kaart brengen, een roadmap naar een duurzame campus ontwikkelen, een werkgroep Duurzaamheid starten die zich richt op de verduurzaming van het onderwijs en de campus als living lab gebruiken om te experimenteren met toegepast duurzaamheidsonderzoek.

#Klimaatdeal 49 Zero Food waste pakketten voor studenten

Stichting Zero Foodwaste Rotterdam gaat in samenwerking met de Erasmus Sustainability Hub voedselpakketten uit reststromen aan studenten aanbieden. Elke week kunnen studenten zo'n pakket met groente en fruit ontvangen in ruil voor 3 vrijwilligersuren per maand bij Stichting Zero Foodwaste.

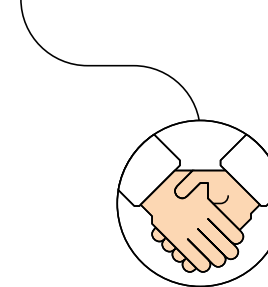

Cijfers in kiloton CO₂

Deelnemende partijen

Aafje
Actiegroep Oude Westen
AIR
Air Liquide
Air Products
Amber
Amvest
ANWB
Archiklas
ASN Bank
AVR
Bedrijventerrein Schiebroek
BIGR Behavioural Insights
Group Rotterdam
BIQ architecten
Biro
Blauwhoed
Blijstroom
BMW
Bosch & van Rijn
Bouwend NL
Bouwinvest
BP
Breytner transport
Burgerpanel Rotterdam
Buurauto
Comfort Makelaardij
Dansh
DCMR
DEEL
Delfshaven Energie
Cooperatie
Deltalinqs
Deltametropool
Donkey Republic

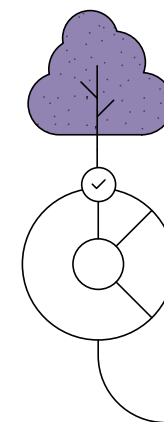
Drift
Dura Vermeer
Dutch Green Building
Council
DZP
Econnetic
ECT
ElaadNL
Eneco
Eneco eMobility
ENGIE
E-pact
Erasmus Foodlab
Erasmus Medisch Centrum
Erasmus Universiteit
Rotterdam
Erasmus Sustainability Hub
Evides Industriewater
Extern
ExxonMobil
Felyx
Fetch Car Sharing
Fietzersbond
Flocks
FME
Future Mobility Network
Gasunie
Gemeente Rotterdam
Gezond Verkeer
Green Business Club
Alexander
Greenchoice
Greentrust
Havenbedrijf Rotterdam
Havensteder

Heijmans
Hely
Holland Solar
Hoog Zestienhoven
Human Kind
Huntsman
IABR
InnovationQuarter
Installatiewerk Nederland
International Carlease
IT-Campus
Juuve
Klimaatoproep Rotterdam
Klusbedrijf 2RH
Koninklijke Metaalunie
Laurens Wonen
Leyten
LyondellBasell
Manhave
Metaalunie
Metropolitan Strategies
Milieudefensie
MKB Rotterdam
Mobiliteitsmeesters
MobyOne
Natuur en Milieufederatie
Zuid-Holland
New Industry
NLVOW
NMF Zuid-Holland
Nouryon
NPRZ
NS Stuurgroep
anders reizen
NVM ZHZ

NWEA
Onze Woning
Politie
Pon
Pondera
PosadMaxwan
Power Plant Rotterdam
Provincie Zuid-Holland
Rabobank
Rebelgroep
Renewi
Ressort Wonen
RET
Reyerwaard
Rijkswaterstaat
Rotterdam Circulair
Rotterdam Partners
Rotterdams Milieu Centrum
Samskip
Schrijver Logistiek
Sezer
Shell
SOR
Specht in de stad
Spindler makelaardij
Spring Holding
SSH
Stadslab Cool Zuid
Stadslab Hoogkwartier
Stadslab Luchtkwaliteit
Stadswonen
Stebru
Stedin
Stichting de Verre Bergen
stichting Voedsel Surplus

Stichting Zero Foodwaste
Rotterdam
Stratact
Studio Vermeulen
Suez
Sunrock
TBI Era
Techniek NL
Tennet
Thijs Meijer Makelaardij
Timmermans
TNO
Transformator
Transformism
Transporteconoom
Uniper
Urban Department Store
van Mossel Automotive
Groep
Van Wijnen
Vattenfall
Verkeersonderneming
Verstegen
Vervoersbank
Vesteda
Vestia
VOPAK
VORM Bouw
VVE010
Warmtebedrijf Rotterdam
Watertaxi
Werkgroep Duurzaam Mooi
Mooier Middelland
Wijkenergie Werkt
Woningbouwvereniging

Hoek van Holland
Woonbron
Wooncompas
Woonstad Rotterdam
ZuidHollands Landschap

**Doe mee
met de
Energieswitch**

www.energieswitch010.nl

